

VARUH ODNOSOV
V VERIGI PRESKRBE S HRANO
Republika Slovenija

Od vil do vilic: krajsanje poti do lokalno
pridelane
hrane, našega zdravja in trajnostne oskrbe

Dajmo priložnost slovenski hrani

Dr. Jože Podgoršek, Varuh odnosov v verigi preskrbe s hrano

Povzetek stanja pridelave in predelave hrane v Sloveniji

Posebnost slovenskega kmetijstva:

- Povprečna velikost kmetijskega gospodarstva: 6,8 ha kmetijskih površin
- Razdrobljene parcele
- Majhne parcele
- Oteženi pogoji kmetovanja (OMD)

Območja	Površina katastrskih občin (ha)	Delež skupne površine (%)	Kmetijska zemljišča v rabi (brez ostalih kmet. zemlj.)	
			Površina (000 ha)	Delež (%)
Hribovsko gorska območja	1.467.240	72,3	328	54,2
Druga OMD	81.200	4,0	23	3,8
Območja s posebnimi omejitvami	202.480	10,0	98	16,2
Skupaj OMD	1.750.920	86,3	449	74,2
Območja izven OMD	276.370	13,6	156	25,8
Slovenija	2.027.300	100,0	605	100,0

Pomen slovenskih oskrbovalnih verig s hrano

- Pomen kratkih oskrbovalnih verig s hrano z vidika razvoja družbe:
  - **ohranjanje delovnih mest** (pridelava, predelava, logistika, trženje hrane v Sloveniji zaposluje 90.700 ljudi) in **odpiranje novih kvalitetnih delovnih mest** (dvig samooskrbe za 1 % v Sloveniji spodbudi 800 do 1000 novih delovnih mest),
  - **zmanjševanje potreb države po socialnih transferjih** za brezposelne in najrevnejše,
  - **povečana potrošnja repromateriala** za pridelavo in s tem več zbranega DDV-ja za državo,
  - pospeševanje **gospodarske rasti**,
  - **dvig kupne moči prebivalstva** in intenzivnejša potrošnja,
  - **ohranjanje poseljenosti podeželja in vzdrževane krajine**, kar spodbuja tudi razvoj drugih panog, predvsem turizma,
  - kratke prehranske verige imajo **nižji ogljični odtis**.

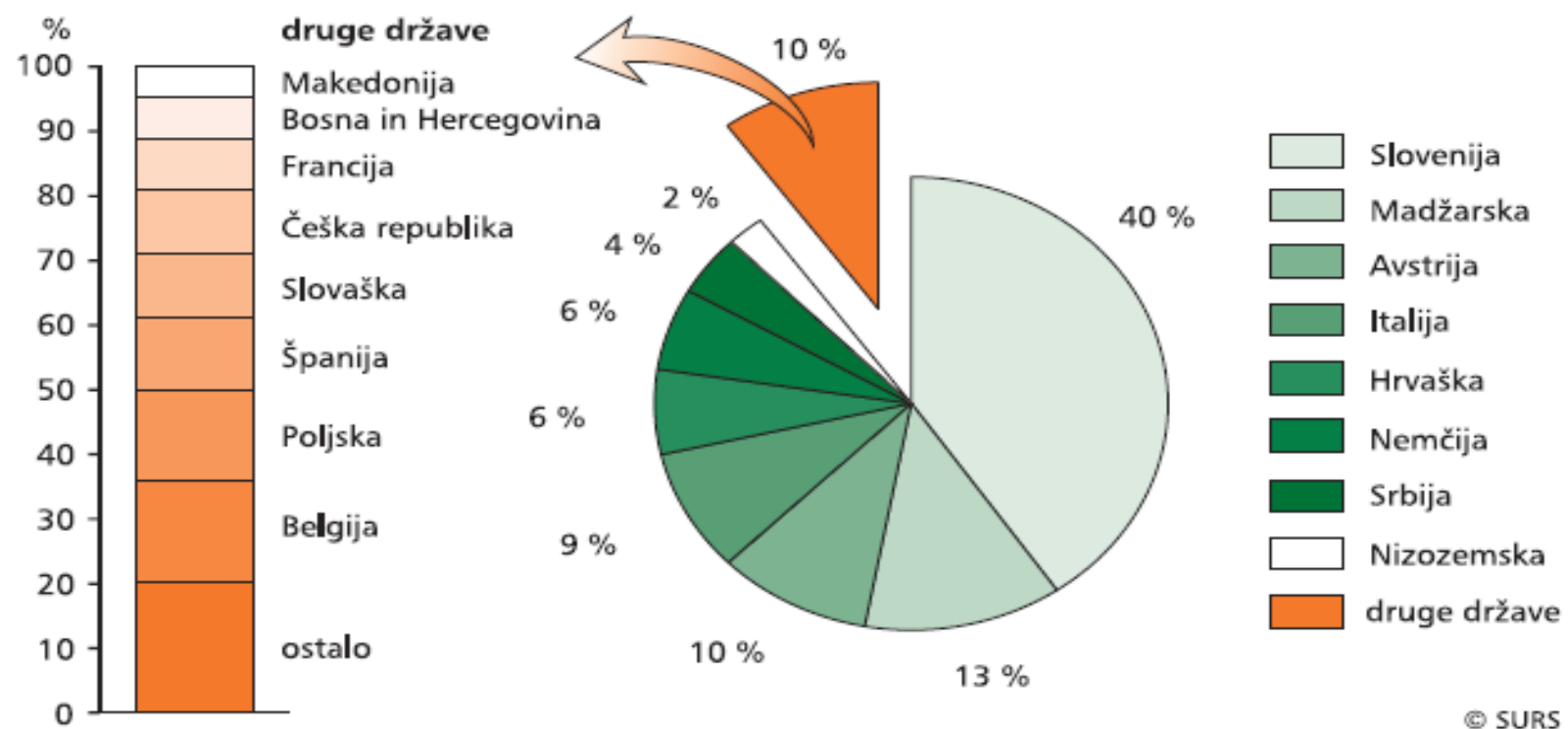
Pomen slovenskih oskrbovalnih verig s hrano

- Pomen kratkih oskrbovalnih verig s hrano z vidika kvalitete hrane:
  - je pridelana na podlagi **slovenskih standardov in normativov** (nitratna direktiva, obvezne analize tal, dobrobit živali ipd.),
  - slovenski pridelovalci imajo na razpolago manj FFS kot v drugih državah EU (za pridelovalce je to slabost, za potrošnika pa večja varnost),
  - kratke prehranske verige **zagotavljajo višjo notranjo kakovost hrane** (več vitaminov v svežem sadju in zelenjavi ipd.),
  - kratke prehranske verige **zagotavljajo večjo varnost živil** (zagotavljanje hladne verige, nezmrznjeno sveže meso ipd.).

Nekaj ščepcev podatkov o hrani

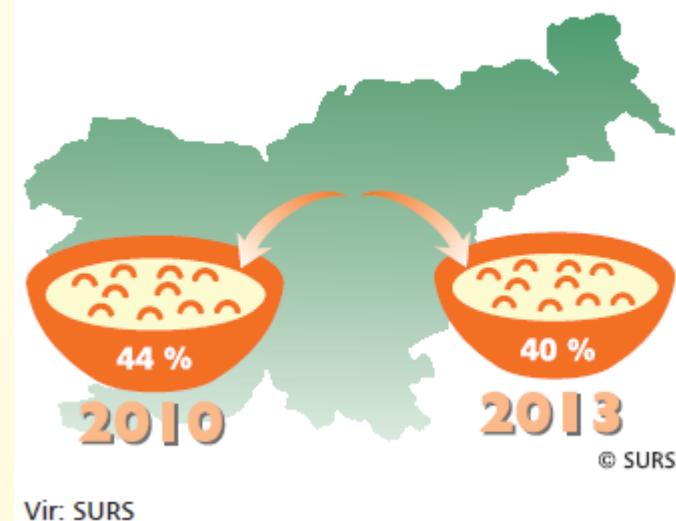
Grafikon 8: Izvor v Sloveniji potrošene hrane¹⁾, 2013

1) Hrana vključuje nabor kmetijskih proizvodov (meso, jajca, žita, krompir, zelenjava, sladkor in riž) v osnovni in predelani obliki.

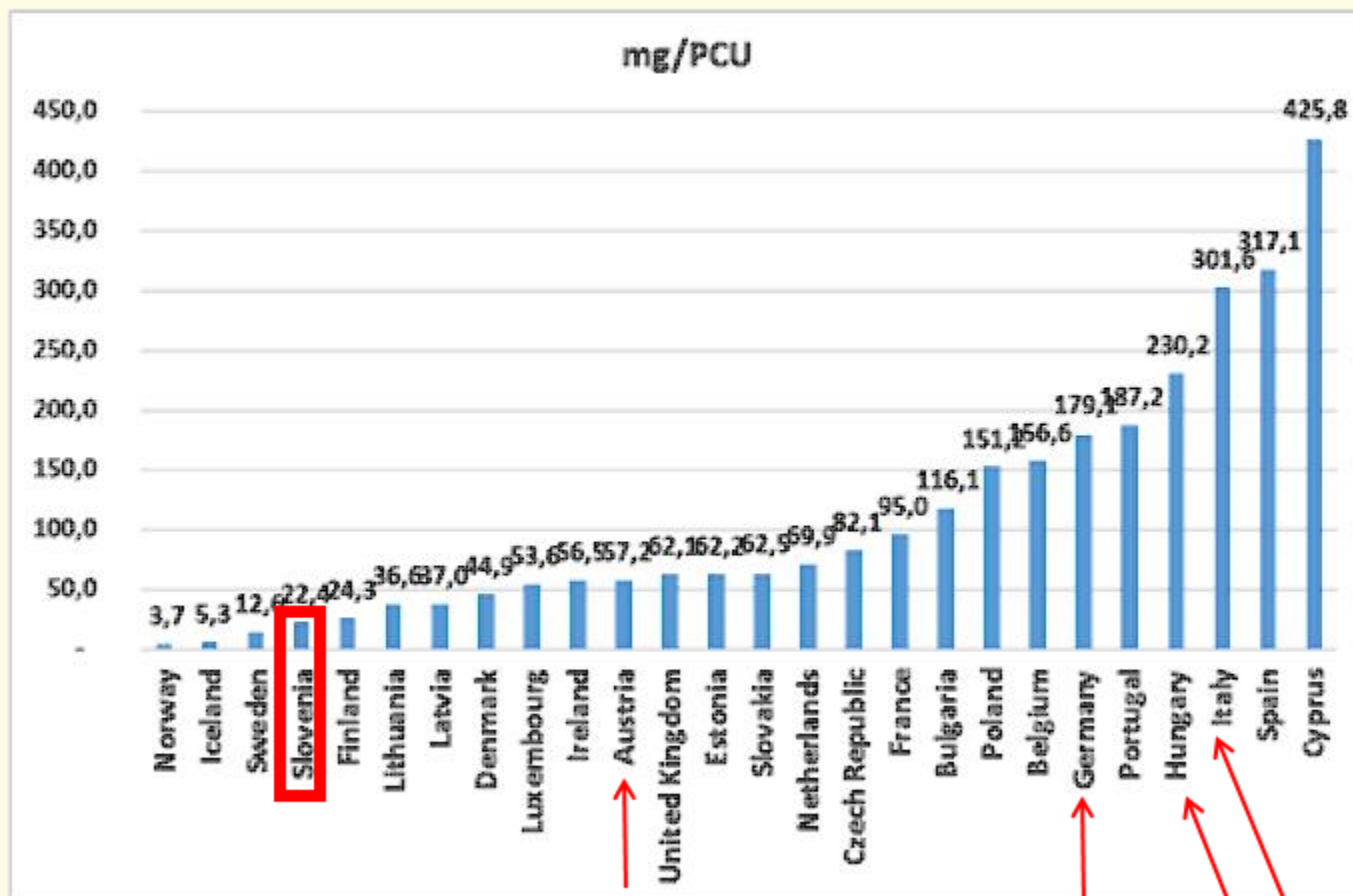
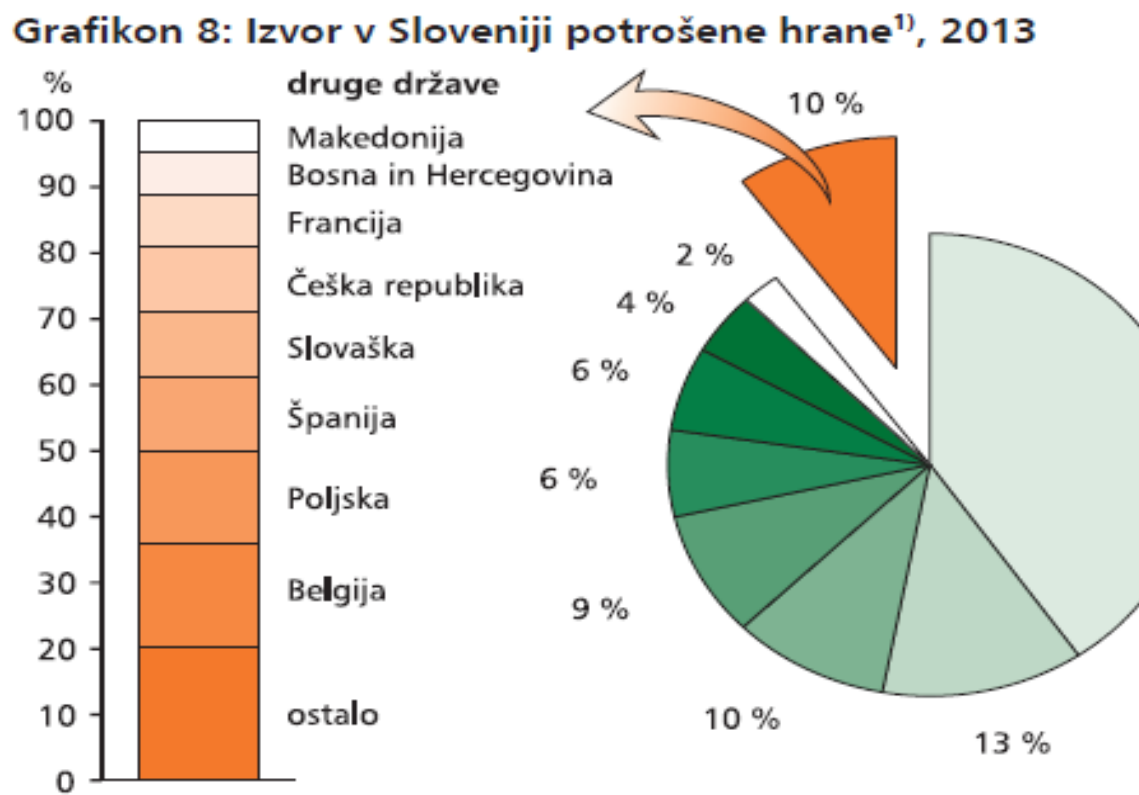
Vir: SURS

Infografika 2: Delež potrošene hrane domačega izvora, Slovenija

Nekaj ščepcev podat

Poraba antibiotikov pri reji domačih živali v miligramih na populacijsko korigirane podatke prireje mesa rejnih živali (v mg/PCU).

VIR: izr. prof. dr. Aleš Kuhar, Biotehniška fakulteta

druge države

Vir: SURS

© SURS

1) Hrana vključuje nabor kmetijskih proizvodov (meso, jajca, žita, krompir, zelenjava, sladkor in riž) v osnovni in predelani obliki.

Kodeks dobrih poslovnih praks v agroživilski verigi

Podpisan v času sejma AGRA v letu 2011!

4. člen:

Deležniki v agroživilski verigi delujejo v smeri partnerstva v obeh smereh in uresničevanja naslednjih načel:

- enakopravnosti pogodbenih strank;
- pravice potrošnikov do obveščенosti;
- svobodne volje in zaupnosti;
- svobode pri določanju cenovne in prodajne politike;
- prostovoljnosti pri prodajnih aktivnostih;
- svobodne uporabe blagovne in trgovske znamke;
- postavljanja razumnih rokov dobave blaga.

Trgovske verige:

- omejevanje pravice do spremembe cen (60 dnevni rok...),
- diktiranje cen svežega mesa v akcijah (10 – 30 % nižja od rednih cen - AMA),
- vsiljevanje akcijskih cen dobaviteljem za daljše časovno obdobje kot traja akcija (akcija 7 dni, akcijska cena 28 dni)

Kodeks dobrih poslovnih praks v agroživilski verigi

Podpisan v času sejma AGRA v letu 2011!

6. člen:

Deležniki v agroživilski verigi pogodbenih pogojev ne spreminjajo enostransko in brez razumnega razloga.

Deležniki v agroživilski verigi se zavezujejo, da:

- bo kakovost, označevanje in oglaševanje živil skladna z veljavno zakonodajo;
- se ne bodo na nikakršen način medsebojno omejevali pri njihovem sodelovanju z drugimi deležniki v agroživilski verigi (svobodno izbirajo blago, usluge oziroma storitve, ki si jih ponujajo med seboj);
- ne bodo obveščali drugih deležnikov v agroživilski verigi, ki niso stranke poslovnega odnosa, o dobavnih ali drugih poslovnih pogojih sodelovanja.

Trgovske verige:

-spreminjanje pogojev nakupa solate sredi sezone,

Trgovske verige:

-zahteva po umiku blagovnih znamk, ki jih konkurenčne trgovske verige tržijo pod TBZ

Kodeks dobrih poslovnih praks v agroživilski verigi

Podpisan v času sejma AGRA v letu 2011!

7. člen:

Eden izmed sistemov oblikovanja cen v agroživilski verigi je nabavna cena blaga, ki je cena na računu posameznega deležnika brez dodatnih rabatov na ceno blaga. Neto neto nabavna cena blaga ne vključuje akcijskih rabatov, rabata za uresničeno rast in rabatov, za katere se lahko posebej dogovorijo deležniki.

Deležniki v agroživilski verigi si bodo medsebojno zaračunali nadomestila za dejansko opravljen obseg in vrsto dogovorjenih ceniku.

Podpisniki tega Kodeksa bodo naredili vse, kar je v njihovi moči, da v soglasju z deležniki pospešuje uveljavitev sistema neto neto na blaga v celotni agroživilski verigi s ciljem, da se ta postopoma, upoštevajoč razpoložljivo informacijsko področje, uvede s pričetkom 1. 1. 2012 in predvidenim zaključkom s 1. 1. 2013.

Trgovske verige:

- obvezno plačevanje stroškov brandiranja,
- pogodbeno obračunavanje logističnih rabatov,
- pogodbeno obračunavanje promocijskih rabatov,
- pogodbeno obračunavanje kala (do 4 % brez kakršnega koli vračila blaga),
- pogodbeno obračunavanje superrabatov (do 10 %),
- pogodbena zahteva po obračunu rabatov na fakturi (20 %),
- otvoritveni rabat,
- uvajalni rabat,
- prispevek za ohranjanje asortimana,
- prispevek za nevračilo neprodanih proizvodov,

Zakonodaja

Zakon o kmetijstvu: 61.b člen (plačilni rok za hitro pokvarljiva živila)

(1) Ne glede na 10. člen Zakona o preprečevanju zamud pri plačilih (Uradni list RS, št. 57/12)

plačilni rok za hitro pokvarljivo živilo ne sme biti daljši od 45 dni.

(2) Drugačen dogovor o dolžini plačilnega roka iz prejšnjega odstavka je ničen.

(3) Za hitro pokvarljivo živilo iz prvega odstavka tega člena se šteje:

- sveže sadje in zelenjava iz Priloge I Uredbe 1308/2013/EU, vključno s krompirjem;
- mleko in mlečni izdelki, ki niso sterilizirani;
- predpakirano in nepredpakirano sveže meso, mleto meso, mesni pripravki, drobovina in notranji organi;
- nepredpakirani presni in pasterizirani mesni izdelki;
- sveže ribe, raki in mehkužci;
- jajca v lupini;
- sveže gobe in zelišča;
- predpakiran in nepredpakiran kruh in pekovsko pecivo;
- nepredpakirani fini pekovski izdelki.

Zakonodaja

Zakon o kmetijstvu: 61.f člen (nedovoljena ravnanja)

(1) Nedovoljena ravnanja so tista ravnanja, s katerimi **ena stranka s svojo znatno** je razvidna iz obsega ali vrednosti prodaje, **v nasprotju z dobrimi poslovnimi običaji in** **pogodbeno stranko.**

(2) Nedovoljena ravnanja so zlasti:

- **nespoštovanje predpisanih plačilnih rokov;**
- **vsiljevanje pogojev, zlasti dodatnih plačil ali popustov, promocij ali drugih nepoštenih dobavnih pogojev, protidobav po nekonkurenčnih pogojih, dodatnega doseganja ali nedoseganja določenih ravni prodaj, brezpogojnega vračanja in blaga, bremenitev drugih pogodbenih strank s stroški inventurnega manjka**

(3) **Pogodba je v delu**, ki vsebuje nedovoljena ravnanja, **nična.**

Dva poslovna modela:

- 1.model neto nabavne cene (značilno za t.i. diskontni trgovini)
- 2.model rabatov in popustov (značilno za tradicionalne trgovske verige v Sloveniji)

Trgovske verige:

- odprta reklamacija za jagodičevje
- prenašanje poslovnega tveganja na dobavitelje – vračanje neprodanih izdelkov
- vsiljevanje protidobav po nekonkurenčnih cenah

Zakon

Zakon o kme

(1) Varuh od
deležnikov v
varuha in o te
varovanje po

(2) Varuh pri
nedovoljena

(3) Varuh let
hrano ter vlad
čemer upošte

PREDLAGANI UKREPI:

- pravica vpogleda varuha v pogodbeno razmerja,
- ureditev stranke z znatno tržno močjo,
- opredelitev pojma „vsiljevanje pogojev“,
- uvajanje pogodb z obveznimi (plačilni pogoji ipd.) in prepovedanimi vsebinami (vsiljevanje nepoštenih praks – Zelena knjiga o nepoštenih praksah),
- ostro sankcioniranje pogodb z nepoštenimi praksami in nedovoljenimi ravnanji,
- obvezno uvajanje neto prodajnih cen v celotni verigi,
- prepoved prodaje prehranskih izdelkov pod nabavno ceno (AKCIJE),
- določitev največje dovoljene marže od primarnega proizvajalca do maloprodajne cene (glede na procese pridelave in predelave hrane),
- uvajanje obveznega deleža prodaje slovenskih prehranskih izdelkov v trgovskih verigah v SLO (po vzoru idej iz Madžarske in Hrvaške),
- spremeniti sistem javnega naročanja za prehranske izdelke.

poštenih praks - AVK:

13.1.2016

popustov in rabatov
(28)

poslovnega tveganja na
(pogodbeno kazen v primeru
akcijskega artikla pri
n naročilu od ocenjenega, v
anjšega naročila od
pa trgovske verige ne
o nobenega tveganja),
nje odprodaje terjatev za
plačane račune,
s plačili pri javnih
n obratih,
preverjanje
alcih nepošte

Pozitivne prakse

Spar Slovenija:

- mesec rdečega mesa
- uvajanje neto neto nabavnih cen v različnih sektorjih (60 % slovenskih dobaviteljev)

Mercator:

- investiranje v usposabljanje pridelovalcev solate
- neto neto nabavne cene – sektor S&Z

Hofer:

- NETO NETO NABAVNE CENE
- lastno preverjanje porekla sadja in zelenjave
- interno usposabljanje za preprečevanje nepoštenih praks

Lidl:

- NETO NETO NABAVNE CENE

Uvajanje novih dobaviteljev:

- lojtrca domačih
- štartaj slovenija
- radi imamo domače

ZADRUGE:

- POVEZOVANJE KMETOV,
- SKRB ZA ODROČNE KRAJE (TRGOVINE, BANKA, POŠTA),
- SPORAZUMI S TRGOVSKIMI SISTEMI,
- UVAJANJE NOVIH PROIZVODOV (mesnih, mlečnih...)

Promocija slovenskih dobaviteljev:

- Mercator in Tuš: velik poudarek slovenskim dobaviteljem pri oglaševanju,

Zakonodaja

Nabava hrane mimo sistema javnega naročanja = več lokalne hrane v javnih prehranskih obratih:

- Decentraliziran razvoj slovenskega podeželja = turizem, poseljenost, razvoj nekmetijskih dejavnosti,
- Zagotavljanje kratkih verig od njive do krožnika = kakovost (vitamini ipd.), varnost (manj konzervansov ipd.),
- Hrano (so)financiramo sami – pa smo brez vpliva na poreklo in kakovost!
- Ali je NAJCENEJŠA HRANA res NAJCENEJŠA?
- Težko (ni pa nemogoče) je pripraviti razpis za nakup sezonske hrane!

- KER:
  - Že imamo izjemo: Naročnik iz postopka javnega naročanja lahko izloči sklope, če:
    - Je vrednot sklopov nižja od 80.000,00 EUR brez DDV in
    - Skupna vrednost ne presega 20 % celotnega javnega naročanja
  - Že imamo izjemo: Študentska prehrana je subvencionirana, ponudniki pa niso podvrženi sistemu javnega naročanja!
  - Že poznamo IZJEME v ZJN3 (27., 28., 29. in 30. člen ZJN3):
    - Projektni natečaji,
    - Storitve za pridobitev ali najem zemljišč, stavb in drugih nepremičnin,
    - Storitve za pridobitev, razvoj, produkcijo ali koprodukcijo programskega gradiva za avdiovizualne ali radijske storitve,
    - Storitve na področju arbitraž idr.

Hvala za priložnost!!

kontakti:

-e-naslov: joze.podgorsek@gov.si

-mobi: 031/376 336

-spletna stran: <http://www.varuhverigehrane.si/anonimni-kontakt>

